

САНА ОЛОХ

Чурагчы
улуунун хаһыата

ХАҢСАТ
1997 СЫЛАЛТЫНҨЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2002 сн
ЫАМ ЫАҢ
25 КҮНЭ
СУБУОТА
№ 61 (8810)

ОБРАЩЕНИЕ

К населению Республики Саха (Якутия)

Каждый год, в третье воскресенье мая, во всех странах мира отмечается День Памяти умерших от СПИДа. Эта традиция зародилась в США. Оттуда же пришла символика АНТИСПИДовского движения: красная ленточка, приколотая к одежде; разноцветные карточки; конкурсы рисунков на асфальте — в память об умерших от СПИДа.

Распространение ВИЧ-инфекции в нашей Республике уже носит эпидемический характер. Носители вируса сегодня есть везде — среди подростков, молодых людей и даже среди людей предпенсионного возраста. Судя по развитию ситуации, лучше не будет, а если и будет то не скоро. И это означает, что всем нам необходимо приучить себя к мысли, что мы живем среди ВИЧ-инфицированных.

Научиться жить среди ВИЧ-инфицированных не означает смириться перед инфекцией. Напротив, сегодня как никогда необходимо сконцентрировать усилия на профилактике заболевания и борьбе с главной причиной распространения — наркотиками. В этой связи каждое ведомство должно предпринять все, что в его силах. У нас на территории республики зарегистрировано 360 человек, а еще не выявленных среди населения — 10 раз больше. Медицинские работники лечебно-профилактических учреждений, стоматологических поликлиник должны понимать, что среди их пациентов все есть и ВИЧ-инфицированные; милиция должна знать, что среди их клиентов так же немало таких людей; руководители предприятий должны помнить — среди их подчиненных, могут быть носители инфекции; молодежь, не боящаяся риска, должна понимать — вместе с наркотиками ей предлагают ВИЧ.

Надо, чтобы каждый житель республики осознал, что ВИЧ и СПИД — не виртуальность, а реальность.

Необходимо понять, что это проблема не чисто медицинская, она — социальная. В последние время все более опасными стали случайные половые контакты (37,8% — половой путь передачи). С другой стороны, наибольший рост ВИЧ наблюдается среди тех, кто внутривенно употребляет наркотики (более 50%).

К сожалению, вакцина против СПИДа еще не придумана, и медикам остается лишь бороться за жизнь, отслеживать ситуацию. Поэтому хотелось бы еще раз привлечь к проблеме внимание всех заинтересованных служб и органов власти; если мы сегодня общими усилиями не справимся с этой проблемой, завтра опасность заражения ВИЧ может прийти в любую семью, а это беды страшнее чеченской войны. Здесь победителей не будет.

Обращаемся к населению: ВИЧ и СПИД выбирают тех, кто полагается на "авось". Оглянитесь вокруг, посмотрите внимательно:

Как и чем живут ваши дети, ваши друзья, приятели, вы сами?

Все ли сделано для того, чтобы ваше здоровье и здоровье ваших близких не подвергалось опасности?

А может, вы сами уже и есть источник этой опасности? Если есть подозрение — проверяйтесь, боритесь!

Поверьте: ваша жизнь стоит внимания гораздо в большей степени, чем неприятности на работе, нехватка денег или конфликт в семье.

Все это — ничто по сравнению с опасностью, которую несет в себе ВИЧ.

В нашей республике умерших ВИЧ-инфицированных 15 человек, из них от СПИДа — 4, пока немного. Но через 10–15 лет мы получим иную цифру. Она будет показателем нашей сегодняшней усилий по борьбе с чумой XX века и характеризует то общество, в котором будут жить наши дети. Если мы это поймем и поймем опасность, которая сегодня формируется против нас, мы станем сильнее и сможем справиться с этой проблемой на максимально возможном уровне. А пока прогноз эпидемиологической ситуации по ВИЧ в республике неутешителен.

19 мая отмечался

Всемирный День Памяти умерших от СПИДа.

Якутский республиканский центр
по профилактике и борьбе со СПИДом.

ОСКУОЛА ҮӨРЭНЭЭЧЧИЛЭРИН САХА РЕСПУБЛИКАТА ТЭРИЛЛИБИТЭ 80 СЫЛЫҔАР АНАЛЛААХ СПАРТАКАДАЛАРА

Бас ыйын 22–23 күнүрүгэр улуус минигар П. Е. Бархсанов аатынан стадионга үөрэнээччилэр Саха Республика тэриллибитэ 80 сылыгар аналлаах спартакиадалара ыһыллына. Итиннэ 16 хамаандаттан 539 эдэр спортсменнар кыттынылар.

Спартакиада үөрүүнээхтик аһыга улуус баһылыга И. Н. Аммосов эбэрэ тылыгар улууска физкультура уонна спорт сайдыытыгар ытыһылар үлэлэри кэпсэтэ. Саха Республикатын бастакы Президентэ М. Е. Николаев, Саха Республикатын Правительствота өбүлөр эт-хаан өттүгэр сайдыыларыгар, чөл олохтоох буолууларыгар ахсаабат болгомтолорук ууран үлэсэбиттэрин 1999–2000 сыллары Оро уонна Оро спордун сылларынан биллэрбиттэриттэн, "Азия өбүлөрү" аан дойду таһымнаах күрэхтэһиини, о. д. а. дьаһаллары ынталаабыттарыттан көрөбүт. "Үтүө дьыала" хамсааһынга улууспуттар анхас иһиликкэргэ спортивнай саалалар, тустуу саалалара үлэсэ киллэриллиниилэр, бу туһаайынан үлэ салгыны ытыһылар. Үөрэнээччилэригэр тустууга, дүбүккэ, саакымакка,

чөлчөкн өтөлүккэ республикага, Россияга, аан дойдуга тийэ сиппикээхтик кыттынылар. Уолаттар волейболга сүүмүрдэммит хамаандалара республикага бастаата. Баһылык үөрэнээччилэргэ сыал-сорук быһытынан спорт маддаһай көрүгүтэринэн утумнаахтык дьарыктанарга эттэ, эт-хаан өттүгэр сайдыымаах буоларга ыһыда.

Үөрэх управлениетын начальнига Е. С. Сидоров, Оро спортивнай оскуолатын директора В. С. Дьаконов эбэрэ тылы эттилэр. Күрэхтэһин былаарын көтөбөр чэс улуус үөрэнээччилэрин бастык спортсменнарыгар тигистэ. Иккн күнүгэр сыраллаах, эрийсиһээх күрэхтэһин түмүгэр чемпионнар, призердар быһаарыллынылар.

(Спартакиада түмүгүн кэлэр нүмүргө аарыт).

Хартыскаларга: улуус баһылыга И. Н. Аммосов эбэрэ тылы этэр. Спартакиада былаарын көтөбү. 800 м дистанцияга уолаттар старга бэлэмнээхлэр.

Ыһылы-2002

— Быйыл савасы ыһыга аһаан улуус үрдүгүн сник саптарыта 1600 гектарга ыһыллына. Бу үлэни бурдук ээһэлэр бааһыналарын турутуутан көрөн, ол эбэтэр техниканы кылларар буолуохтарыттан, араас күтүгэ саҥаабытара. Холбоур, аһаас энгэрээччилэртэн одуулууннар атытартан кыратык хойугаатылар. Ол да буоллар, улууска ыһылы сииги баттаа кэмигэр сабалланна, — диэн ааһар улуустаагы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылабынай агронома Е.И.Коркина.

Күн бүгүк улуус үрдүгүн ыһылы 200-тэн таһа гектарга ыһыллына. Баһылыга 60-тан таһа техника үлэлиир. Ыһылы бастааһын Болтоноттон Н.Н.Ефремов салайар "Өрүүнэ" баһынай хаһаайыстыбата сабаллаата. Барыта 200 гектарга ыһаахтарын ным ыйын 23 күнүгэ турутууна 120

КЭМИГЭР САБАЛАННА

гектарынан толордо. Онон ыһылыбыт гектар кэнигэр даһаны ыһаах, "өрүүнэлэр" эмиэ бастаабылар. Кинилэр кэнилэрттэн "Агро" МТС ХЭО (салайаачы М.М.Монастырев) Туора Күөлүгэ кооперациялан улаһып ээһэлэ 70, Хаптыттан "Баһына" (В.К.Чичигинаров) 30, "Чурагчы" МТС

ГУП 10 гектарга ыһылар. Эмиэ итинник ыһылы Соловьевка, Бонугура сабалатылар.

Быйыл улуус үрдүгүн туорахтыах культуралар быһаан быһытынан барыта 2800 гектарга ыһылыахтаахтар. Ол эрээри бу туолуулар хайы-үйсүгэ ыраахтар уоскуэбиттар. Ити-үтүгүн харыттан.

Быһаардаах, манньык: быйыл бурдук ээһэлэрэ снэмэ бурдугу, уматыгы өкөһүлүнэн ыһыттар. Оттон Оро "Туймаада" УАК быһырын иһэ суохтарга эрэ кыһаллаабыт. Билигин бурдук, 2001 снн сайына күрээһиһин, үтүс бурдук хаһаайыстыбалара бу компанияга уонна үлөтүрө-бобуһуһуларга дуоһаардаах бурдугу кыһан туттарбатахтара. Иннэ гынан, быйыл иһэ-эх хаалбыт 3-4 хаһаайыстыба кыһан ыһаат туруктаахтык, Холбоур, Одуулууттан Д.Д.Ефремов салайар "Тигит", Кытаанхтан "Дьаарбан" (Е.Е.Владимиров) уо.д.а. буолан баран, эрдэ бурдугунаан идэтиһэн ээрэр хаһаайыстыбалар. Бу билгини бурдук күрдүк урутаан туруорулар дьарыктыгыгар, хайыс-хабыгыгар улаһан сүтүк.

С.СМИРННИКОВА.

Ага пайду Улуу сэрмитигар кыргылы толсонулар иткеннэ тылга кыйыны улансыбыттар хас биллдиингэрэ үлэтигиник-тактар, аятара-суоллара бил-лидэтэк. Ону ситимин -- ким-пэр кэнээри ыччаттарын ытык мастары.

Иппеник этэн туран, мин ахтан-санан ааһыллын барарыбын, кылгас да буоллар, эбэби ситиһилит, төрөөбүт улуустарын, дойдуларын үүннүгү чөйүнкэйдик, сэрин сылларыгар тыылга байэлэрин харыстаммакка үлэлээн ааспыт эбэбин П.П.Старостинны уонна эбэбин О.П.Посельсканы.

Элэн Прокопий Прокопьевич 1915 с. Одылуун нэлэлзэгэр дьаадыг динэ сэргэнгэ бастахы оронон төрөөбүт. Илэтин эрдэ сузгэн, бу динэ өйдөөбөт этэ. Дьон хэлсиригэнэ, үлэһит дьахтар эблэст үлү. Агата Букай 13 сааһыгар албүт. Онон көрөр иһигэстэ суох тудайдах хаалбыт икки орону элэксинининэн акаан асатын быраатыгар туттарбыттар. Туох баар хаалбыт мамы-салы, сүөһүлэри, дьилэлэри. Илтигэ ылыт убайдары ааттаах хаартыһыт буолан, оҕолор маллара эстибит. Сотору аны ити икки оҕоттон элэн балта, доруубуйата мөлөх буолан, оҕо сааһыгар күн сириттэн барбытын тоң буюрга хистэббит. Проня сорогох хаалан динэ ио-тас үлэтигэр умка туһун оҕо сааһын, үөрөр-көтөр сылларын аһарбыт. Оҕо оҕо курдук үлэни кыайбат түгэһиэрэ эмиз баара. Ол тулары мабуллэре, арыт таһыллара.

Ити сыйдан "Нуотара" колхоз тэриллэр, хамнастарын сууттар айышлар-тангаллар үлү дини истэр. Ийиркэй тагастар уолчан тирин этэбастарын уонна икки дэлгэсэни кыбынан куула тьада түстүт да, "Этэр Нуотаралара манан баара буолуо", - дии санаат, мэнээс бера турбут. Майа дүккү басарын былбажа, хас эмит хокуту быһа ачыктаан ыты-ытым, аһаҕас халлаан аһыгар утууан тура-тура атак балай сыйдыбыт. Арыт дыонтон ыйдарара, арыт мөһөс хаамара. Дроби ачыктаан көстүбүт эрэ барытыгы-ту-майа, куо оротун бултаан, сымныгы булан аһахтаабыт. Итиник баяй эми со-

рдонон, тагана тэригтэн, сур даууннэнэн Нустарани булар. Нустаралар хэлбит оюну хас да хонон баран дээ өйдүү керен, уу бэлэвчмнэн үлээг хилбигтаран бэрээ дүн мэлтэнэн хэснирэ үгү. Ол сүлдэн эр дьон тугу үлэ-миллэлэрн керен барытыгар ыл-сан испит.

Колхоз биригддинир: "Прохорий техникада сыйлашас эбит" — диян сүбэлээн Чуралчыга МТС тэрлиилтигэр ыылгыт. Тракторы, тыа хаһаайсыбатын массыналарын беркэ билэн, 1932 сылтан тракторист буолубут. Онно бастагы механикатордар истигэр И.К.Дычковский, П.П. Старостин, П.Ф.Харитонов, К.А.Макаров баалара. Бу сааа чулуу уолаттара МТС тэрлиитин маннайга күннэригэр үлэтирин саралаабыттара. Эһэм 1934 сылтан "ЧТЗ-Наги" тракторга үөрэрэр уонна тыа хаһаайсыбатын массыналарга механиканын үлэтири. Дьукуссайга юмран "Наги" тракторга механиктар курстарын (республикада бастагы ылуус) чабылхайдык элээн, тракторнай механизация участкайынан уонна өрөмүөннүүр мастарыскай сэмбидиоссийенэн элэнар. Күнүтүн үлэтири, киэһэтин трактористар курстарыгар үөрэтээнчи буолар.

1941 снл. Сэрмн мэдээнэ аагнзавыгытар кинн Ийэ дойду-тун кэмүсүсээнчнэн тылзыммыт. Ити снл армнйа үгүс сааа ула-тара барбылтар. Прокопийга бу-оладарына очнотогоу сэбнэт муныбарынан: "Прокопий, эн естөөгү атын саанан самнерара балэмкэн",— днэн уураахтан, брөнч бнэрэн, тохтолпугтар. Онон кннн курдук тылга хаал-былтар кэмбнн, трактор, массы-ныа уруулун тутан, бурдук үүнэ-рэн, балыктан, нннгэс тагас тн-гэн Советскый Армнйаа күүс-көмө буоллугтара.

Этот каргане Ольга Петровна Посельская 1918 г. Мэлдэзскі інстытуттар эмне даядагын кэрэгінге бэлес оронон күн сирин көрүлүт. Олу салыштан үлө-үрөк кыялын тутула сагабыта. Тыз халзайыстыбыздыгар сымтада булган, зоотехниктар курстарыгар үөрөнө киңир. Бастагы курсун ситийинилээктик бүтэриэн

СТАРОСТИНАР

сэрмн сабаланар. Омук саргыты
самнарбат саса кыргытара ты
ылга үзүни өрө тулуттара. Кини
лэр орлорнорутар дыкталларта
бастагы суоллар Олыга буолбута
Аллараа Бастээх-Чурапчы айа
суоллар адыр саатын ыппы
сылларын билигин да санаталаа
кало.

МТС-ка үлэлнийгэр бастай директорын Николай Федотович Андреев, директоры политчааска солбуйлагччын Гавриил Попов, кылабын инженерина Александр Захарович Хадыров, өрөмүүннүр мастарьскый сибидиссийн Проконий Проконьевич Старостин, кылабын бухгалтерын Николай Игнатьевич Протодьяконов эбиттэр. Буларга жарак оһорунан оттуллара, боксаларга 5 массына түрөдө.

Ондо үлөспүр 5 суоппар сәрмил бараннар, кинилери кыргыттар Ангудинова, Золотарева, Бонкарева, Мария Платоновна Варламова уонна Ольга солбуйбуттара Стажирова кэнииттэн инники улууча кыргыттар куоракк теннубүттэр, Мария доруобуйат малтөөн атын үлөс көһөрүллүбүт. Онон Ольга сооһоток хаалбыт, 1,5 тоннага ГАЗ-АА мааркалаах, 09-45 гокумүмүрдээх массын-ага үлэстэбит. Үксүн Бастээкс сыйдыар буочукалар уматыгы бэйэтэ курустан таһара, бирдэ эмит курустан таһаас эми адалара.

Ити курдук түүнээр күнүстөрү, биір өрөбүл күн дигени билбөкөз эдэргезэн кыыс Ий дөйдүтүн, Сахатын сириң уонн сарни хонутугар ахтубут убайда

рын уонна бар дьонун-сэргэтин минигар ытык изинин толорбута. Аҕа дойдун сэргитин ыар батталдак 1941--1944 оо. куустакк үлэ тыһынанак холбоһуун көрдөрбүтэ, саха дыкаларын дьобурун дакаастабыта. Кэлин араатар бобон, атын үлгү көһөрбүттэр. Ити сыл олоһун Прокопий Прокотьевич- тын холбоон, Кыйыны сылыгар кыаһтамыштарын Евдокья, онтон 1947 с. үөл олоһомуттарын Иннокентий дьон сүрэхтээбит- тэр. Нөгүө сылыгар ыарахан ыарыһтан көргөнө П.П.Старостин эдэр сааһыгар олохтон тую- руур. Кыргас да буоллар чабыл- хай олоһу олоһубут үтүө-мааны кыһы, улус сайдыытын,Кыйыны уһансыбыт хорсун үлэһит, улус бастакы механизаторын Прокопий Старостин туһунан дьонно-сэргэте билигин да ахтал- лар, санамаллар.

Ольга Петровна икми уу кыр-
бас оротумун агардас да хаал-
лар, сэрнэ кэннигизэи сылларга
колхоз үлэтигэр ылсан, кэлин
1952 сылтан МТС-ка нормиро-
вщынан үлэлээн, тэрилтэтин ба-
ры үлэтин үтүө суобастаахтык то-
лорбута. Үлэтин ыстааһынан уон-
ка тыл ветерандын билимтэниин
1978 с. пенсияга тахсыбыта. Ки-
ни билигин ол үлэлээбиги сыла-
рын, алтыспат дьонун тустары-
нан кичи тутта сиэннэригэр, хо-
сиэннэригэр кэлсиир. Эбээбиги
калсаани киһи эрэ барыта интэ-
риэһиргээн истэр. Бирин оһуу
үлэээ үөрэтэр, такайар. Билиги-
ни, бастакы сиэннэрин, алта са-
асытыттан от охорго үөрөтү-
түн бу билигин баар курдуу
өйдүбүт. Бирин үтүө хаачыстыба-
та-дьон үлэтин убаастыырга,
үлэттэн кутаммат буоларга
интитэ. Ону оһолоругар Еддо-
кыда, Иннокентийга эмиз инэр-
битэ.

"Уол оро саалахтан самны-
бат, октоохтон окубат" диһиллэ-
ринин, эбээлэх эһэбит уоллара
Иннокентий Прокопьевич
абатын, ийэтин туйахтарын хата-
рын, механизатор идэтин
баһылаан, 1 кылаастах тракто-
рист. Ол мин атам очотообу Со-
ветскай баһаас балысханныах
балааннарын толорогго түүннэ-
ри-күннэри үтүни оройуттан ту-
тар идэлээбэ. МТС-ка кимрэ

эн-тэминнээн, үрхэстэринэн, таларынан сүлдсэн сир онгохуутун байхалаабыга. Кинин кыгта үлээзэбиттар: "Кээсэ сааһыярар дээрэ үлээсэ умса туһан үлээзэбит киһи, ол гынан баран, толорбут үлэтин хаһан дагыны мэнээс киһиргээн кээсэзэбэт. Ылаанаарын куруук толоро, зөөнора, биргээдэбэ старшай буолара. Ол үлээс кэстүбээс хаһан иһара. Оттон толорбут үлээсэ үлүс сайдытылар үлэһин суолтааба", -диз киһилин саһыыллар, кээсииллэр.

Кырдык, Иннокентий Проклосович кыра эрдэгиттен кытаах улустун хааныгын этнохазынаан билбит кийи. Агатын сулун умунаан, байзатын кэмгэр улуутун тыатын хазайыстыбатын уюна тэрилтэтин-МТС сайдымаларыгар кылаатын киллэриимбитизин кини соолоро, сиэннэре күөн туттабыт. Бу санга үйөүс "Чурапчы" МТС ГУП уруогу аатын, дырыгын төнүмүрүн, бүрдүк үүнэрэр буолла. Ошон элэлэрибит, араларыбыт онорбут тыһыынчакан гектардаах бааһиналар, ходуһалара хаалаан сөргүтүлүм, үрдүк үүнүүлээх буолду, оту ылар күнүмүсүкүт.

Оттон 84 саясдак ытык-мааны эбээбит Ольга Петровна күн бүгүн сиэнэрин, хос сиэнэрин бүтөбөйдир, кыйарынан күсүмө була олорор. Кини ула, биһиги абабыт Иннокентий Прокотьевич, быйыл 55 сааһын туолар үбүтүйдүкэ сылыгар бочултаах сынналанга табыстар да, үлөтүн илитин араарбат. Быйыл Старостиннар үлэтин диаститиллэргар ураты долгуулаах сый. Ол курдук, улуска МТС тэриллэбитэ 70 сыла туолар. Бүтэригүтэ үлэбизди Старостиннар дүөз каргэннэро уоспай истасастара 84 сыл бичолбуг.

МТС-ка үлээзэбит күндү
дьоммун, бары ветераннары уон-
на бу тэрилтэ үлэһиттэрин
үбүлүүдэх сылларынан эбэрдэ-
дийбин!

П. СТАРОСТИН.

Хавртгскаларга: үеһэ –
Л.Л.Старостин, О.П.Посельская,
алгара – И.П.Старостин.

• **Хоту көбөрүлүү 60 сылыгар**

МУЗЕЙЫ КӨҢӨРӨР СӨП

“Агырар музейдар унна билизннор” дигэн хоту кеңеруллу музейин тарихознни Д.П.Чечебутова ыстатыйатын “Сага олох” халыат ыам ыйын 7 күнүзүзм нумуригэр ахпым. Ыстатыйа ис халосно дьолуннах. Ол арзери, сөпсөспөт санаабым отзери, кеңеруллу билигин бөөр тынннаах дьомо кэспэтиги кыттыахтара дигэн арзээн сүрүйбэти.

Дмитрий Павлович көһөрүлүү музейынан даярыктанан үлгүлөбүтэ быйыл 10 сылын туолар. Оңун сибиэстээн уонна көһөрүлүү 60 сыла туоларынан ыстатыйаларын сытымы тылларынан быһа бегтаан суруйар, 180 тыһ. солкуобай көрүлүхтэстэрин, материалыйаал атыылаһымактаарынан ыйар. Бу туруорсуу сөбүн сөп да, музей Хатылыга олохтоноору табыгаһа суох эбит. 10 сыл музей олохтоһуулусар ботуччу үлүн кэм. Бу ыстатыйагар хас көһөрүлүү ыттылыабыа Хатылыга тахсан көһөрүлүү алдыархайын акан-самаан тийиэ сылдырыта уолуой? Уон тарбах иһинки икканнаах иһин сырытта эрэ, суох эрэ. Ити сурун биримчи-этигин музей олохсуйбут ирэ табыгаһа суох ыраабытан бугар.

Көһөрүүгэ аһамыт Ме-
орнал Чурелтыгэ тутуһара
һаарыллыбыта саанай

сэлтөөх. Отгон музейбыт Хатылыга буолара табыгана суох. Музейи үбү-аһа ороскуттаабакка, олохтоохтук Чурапчыга көһөрөн наада. Ити быйыл кыаллыбата көстөн турар. Арай эрэ барыта 60 сылынан үмүрү тутуллуо дуо, ыйытарбат. Олох барахсан стан доллоһуо тууро буоллаа. Хайа "65 сыл" диин даҕа эмик баар. Онно улустуу аһа талыллыбыт баһылыга И.Н.Аммосов төрөппүт ийэлээх-аҕата, бар дыно өһөрүлүү кыһалбатыгар илчиллибиттэрин директэри үрөүр сөнөрдөн Чурапчыга Мемориал атыгар музейи олохтуур кэскиллээх толкуйу-анааны ылынарыгар этиэри асарыллар. Онон көһөрүлүү бузейыгар диин аһаан үбү орбонмосот ордук. Бу быйыл күлүн көһөрүлүү кытыла-аастара түмсэн субэлээн конференция ыйтарбыт буолуо. Онно успай субээн музейи ханна тутары быһаары-са. Дьэ ол эрэ кэминтэн көһөрүлүү музейин олохтуур эттэххэ.

Дмитрий Павлович слуха болзолтирчирин курдук, төрүлүү хойутун-хойут ичирин умнулубат сыллара булан, Чурапчы туох да буруйах улаһит дьонно, үөскүөтүөх эр ыһчаттара ачык-аһынна, сорго-мунга-балыһ албыттары үлүһүмү

гүрдаан ахылла туруба.
Ино үкэр иччат дыон ахтан-
анаан нэрүен-нөргүйэн
аһахтара. Ити түгэн улус
ининигэр музей олохтон-
обуна үйэтэ улуба. Маны
ин көһөрүгэ 20 саасын ту-
лан, көһөрүү ыар содулун э-
пинэн-хаамыннан билбит,
илигин 80 саасын томточу
улан олорон санаатахына
ырыба, кытыг сиргэ Хаты-
ыга олохтоннобуна нырпы-
дээхтик ааттанара солбо-
уйуо, киниконон умнуулан
а барыаба. Хата, мындыр уус
инигээх, саталлаах толкуйда-
х В.Н.Дьяковский курдук
инини таба тайанан бу үлэ-
ытаннырарбыт буоллар, бу-
а, элбэх кэрэ дыктылары
норон, аатын ааттатар
йэлэби сабалаах этэ. Итини
ин музей дыһынээхтик бар-
ыон сыаналырын курдук бу-
ларыгар бабарарбытан этэ-
нин.

Чакы аатырар музейы
эрийэр буоллаха, улуус-
табы музей экспонаттарын
киргэ дьүөрэлээн, ааттаах
с кирибэк дьэниэн тутуоха
аар этэ. Онно анал үтүкэн
салаба көһөрүү музейа сыс-
ара туох кутаабаннаах буо-
лорбай. Улуустаагы музейга
литературнай өрөмүөнү ылан
элмир усуллубуйатын та-
һыйлаах. Уруккута таңара
иэтэ буоларын быһыты-
ын, ситэрэн-хоторн савдас-
нааччылары онно бер-
тэлэлиэх, өлбүтү эмиз онно
тын хоско аттарыаха. Дьэ,
тинник ситэллэн-кутурукта-
һабыаннааха. Билиэниэ

даганы "аатырар музейдарга" дүүрэлэлэниэ суоҕа дуо. Дьексэ кэлэр-барар делегациялары сибэтиги ынар буол, хайа оччоҕо сорохтортон ордон тахсаарай, толкуйдаан көрүҥ эрэ. Аны улахан таңгаралары, бэлиэ күннэри куолакалы тыаһатан атаарар буол. Улууска биллиилээх дьон өллөхтөрүнэ, собуор оҕсон, дууһаларын сырдик ырайга туттар. Оччоҕо таңгара дьинэтэ былыргылыы ытыктанар, биир кэрэхсэбиллээх миэстэ буолуох этэ. Былыргылар кэпсэтэллэрин иһилтээхэ, собуор куолакалын ыһаа 3 көстөөх сиргэ ньиригээн эйээрэн, араас матыһтарга таһааран иһиллэр буоллаа эбитэ үһү.

Түмдүз, субэтноз ин-
линиэ Хатылытаары көһөрүү
музейи дьылттиэр үбү орос-
куоттуур оччо кэскилэ суох
дизин этиилэһин. Бу тула
санаа атастаһытын кизгник
ыһытаары.

Проконий
ФЛЕГОНТОВ,
СР културатын туйгуна,
РФ салианнэлэри
шефтэни туйгуна, тыл,
үлэ, ветерана, хоту
көһөрүлүү кыттылаажа,
урукку
пазматынныктары тутуу
көбүлүүр бөлөбү
Эдигээн улууфнаары
праселдэтээ.

СПОРТ

ТҮМҮКТҮҮР КҮРЭХТЭН ИИТГЭН

Сотураадыта буолан ааспыт улуустары дуобат курактанымтга саамай кырларга С.Жиркова бастаата, икис миэстэни А.Собинина устуу М.Рокина ыллылар. Уолаттарга аҕалын туйарын хатараччы В.Новгородов (II кыл.) чемпионнаата, II А.Васильев (Мугудай), К.Матвеев буолулар. 1990–1991 сс. төрүк бөлөх олормо Европа Россия чемпионнаата Р.Нововицкая дуолунуук оонньоон бастаата, I миэстэни С.Пестерова ылпа уонна маастарга кандидат нуорматы толордо, маастарга кандидат М.Нестерова үтүс буолла. Бу бөлөххө I ардук разрядтаах кыргыттар баалара күүтү кэрдерэр. Уолаттарга V кылааска Мугудайтан кэлэн үөрэнэ сылдар А.Попов бастаы миэстэ таараста, икисини Ытык Күөлтэн кэлэн эмээ V кылааска үөрэнэ сылдар V.Харыданов, устуу В.Новгородов (V кыл.) ыллылар. 1988–1989 сс. т. бөлөххө Россия түргэн оонньоуларга чемпионнара Н.Шестаков бастаы, М.Данилова икис буолулар, үтүстээбит Т.Крюкова (VI кыл.) төрдүстээбит И.Охлопкова (III кыл.) маастарга кандидат нуорматы толорулар. Уолаттарга Европа призера, Россия чемпиона С.Данилов (VIII кыл.) – I, К.К.Калачев (маастрысый үлүһигэ) II тахсан маастарга кандидат нуорматын толордо, оттон маастарга кандидат В.Никофоров (VII кылаас) – III. 1985–1987 сс. т. уонна студенттар бөлөхтөрүгэр спор маастарга С.Варианов (Х кыл.), маастарга кандидат Ю.Нестеров (Х кыл.), А.Марков (студент), кыргыттарга И.Платонова (IX кыл.), маастарга кандидат Д.Платонова (Х кыл.), маастарга кандидат С.Федотска (I кыл.), маастарга кандидат Ф.Савина (студентка) инники таһыстылар.

Аны 100 карамак дуубакка II разрядтаактарга аңгардысты атыра:
С.Жиркова (III кыл.) бастама уюна I разряды толордо. Бастама
разрядтаактарга А.Петрова, С.Пестерова, Р.Пудова ииники тасан
маастарга кандидат буоллулар. Уолаттарга маастарга кандидат
В.Никифоров – I, маастарга кандидат П.Спиридонов – II, үтүс уонун
түрдүс такысыт К.Новгородов, Г.Харьяданов маастарга кандидат
уормуламн толордулар. Бөлүсэрин бөлөхтөрүтүр маастарга кандидат
В.Лаксекуна (X кыл.) бастама, С.Федотова, маастарга кандидат
О.Гаврильева иикис, үтүс буоллулар. Оттон маастарга кандидаттар
ортолоругар С.Данилов, И.Платонова куустарин өссө түгү
такаастатылар.

Осборлорбут бу урак дымлыгар 45 Россия медалларын, афыйга суну Европа медалларын ылары ситистилэр. Мантан сайан аны Европ чемпионата куттар, оуолор "Дабаан" лаагыга сынньаннахастар Арчиликхастар, "Азия оуолор" куруктаһиҥа баламннар оуор ылдыыхастар, республикатаагы спартамадага кытаахастар. Санк Петербурдаагы нуруоттар икки ардыларынаагы турнирга кытынарбы иҥен Сафалаахпыт. Аан дойдутаагы федерация (ФМЖД) иҥи президентэ В.И.Птицын биринҥиҥи кытылар улахан турнирга афыйа куну кыттыа. Ды, онон дуобатчыт оуолорбутун эрчиҥи арчилик куттар

Н. КЫЧКИН.

ЧФКСИ уонна ЧРОСНО дуобакка тренерэ.

Редактор Г.Г. ПОПОВ
 ТИСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл.
 Карл Маркс уул, 28 "а".
 ТЕЛЕФОННАРЫТ:
 41-332, отдалар - 41-265.
 eil:sanaoloh@churap.sakha.ru